

EDUCAȚIA NON-FORMALĂ ÎN MUZEU

Iulia IORDAN

Muzeul Național de Artă al României a organizat în primele trei luni ale anului 2009 primul curs de educație non-formală în muzeu adresat cadrelor didactice. Acest program de formare a fost realizat în parteneriat cu Casa Corpului Didactic din București și este acreditat de către Ministerul Educației, Cercetării și Inovării pe o perioadă de doi ani.

Scopul principal al acestui curs este folosirea la o scară cât mai largă a muzeului ca resursă educativă. Stagiul se adresează învățătorilor sau profesorilor și are ca obiective deprinderea de către cadrele didactice a unei practici didactice transdisciplinare, familiarizarea acestora cu conceptul de educație muzeală, cu tehnicile de bază folosite în cadrul desfășurării unui program educativ la muzeu și cu metodele de investigare și de stimulare a interesului pentru artă al elevilor.

Necesitatea organizării unui astfel de curs are la bază mai multe motive. În primul rând ține de adaptarea tehnicilor pedagogice instituționalizate la nevoile actuale ale elevilor. Bogăția de informații și diversificarea domeniilor de activitate au condus la nevoia de modificare a structurii curriculum-ului școlar din ultimii ani, prin prisma modificărilor intervenite la nivelul tipurilor de învățare, bazate în special pe o abordare transdisciplinară și interactivă.

Un al doilea motiv care a condus la ideea unui astfel de program de formare a educatorilor este chiar nevoia pe care o resimt aceștia în a valorifica și alte spații în afară de școală ca resurse de educație. Muzeul Național de Artă al României este una dintre cele mai active instituții din țară în privința realizării și încurajării tipurilor de educație alternativă în cadrul galeriilor sale, a muzeelor afiliate (Muzeul Colecțiilor

de Artă, Muzeul Zambaccian, Muzeul Theodor Pallady) și a expozițiilor temporare pe care le organizează. Încă din anul 2000, *Secția de Educație, Comunicare și Proiecte Culturale* din cadrul muzeului organizează o varietate de programe educative pentru vizitatorii de toate vârstele. În timp însă, în ciuda suplimentării numărului de educatori muzeali pe care instituția l-a pus la dispoziția publicului, posibilitățile de organizare și realizare a acestor programe educative s-au dovedit a fi insuficiente în raport cu cererea venită din partea școlilor și grădinițelor. Așa a apărut ideea de a transmite mai departe acest tip de educație non formală pornind de la opera de artă și ideea organizării unui curs pentru cadrele didactice.

Cursul pe care vi-l prezint în acest articol are totuși niște precedente. Primul dintre acestea este *Școala de vară pentru părinți și profesori* organizată în vara anului 2003. În cadrul acesteia un număr de 30 de adulți, părinți și profesori, au participat timp de cinci zile la prezentări interactive și ateliere practice susținute de către psihologi și specialiști în educația muzeală din străinătate și din alte organizații din România. Obiectivele organizării unei astfel de școli de vară erau familiarizarea adulților cu diverse tehnici de comunicare prin intermediul imaginii, căutarea unor conexiuni între artă și realitatea cotidiană a fiecărui participant, recunoașterea și asumarea unor valori caracteristice operei de artă, finalitatea acestui tip de program fiind prezentarea rolului formator al muzeului ca spațiu al interactivității și creativității. În urma acestei școli de vară, adulții au devenit participanți fideli și activi ai programelor oferite de către muzeu și au contribuit la popularizarea acestora.

Al doilea precedent al cursului de față este primul program de formare pentru învățători, un program pilot realizat în anul 2006. Fiind un curs de mică amploare, atât ca perioadă de desfășurare, cât și ca ofertă educațională, acesta nu și-a atins însă pe deplin obiectivele, dar a permis identificarea aspectelor care puteau fi dezvoltate în beneficiul participanților și al muzeului pe viitor.

În ce privește stagiul de formare realizat în prezent și propus pentru perioada 2009-2010, acesta se bucură deja de succes, atât datorită complexității sale, cât și datorită faptului că este vorba despre un curs acreditat de către Ministerul Educației, Cercetării și Inovării.

Înainte de a prezenta modul în care s-a desfășurat cursul în prima parte a anului 2009 aș vrea să fac câteva precizări de ordin terminologic în ce privește conceptul de educație non formală așa cum îl înțelegem și îl folosim noi în cadrul muzeului.

În cărțile de teoria pedagogiei, educația este clasificată în trei mari tipuri: educația formală (cea realizată în cadrul instituționalizat oferit de grădiniță, școală, liceu, universitate etc.), educația informală (educația înțeleasă mai degrabă ca o influență a mediului, decât ca o acțiune educativă voluntară) și educația non-formală (orice sector educativ organizat în afara cadrului instituționalizat școlar). Cea de-a treia formă de educație reprezintă o soluție ideală atunci când ne lovim de carențele unui sistem de învățământ incoerent sau de lacune în ceea ce privește cunoștințele și deprinderile la nivel individual. Atunci când vorbim despre educația non-formală înțelegem ca modalitate de compensare față de educația școlară din România ne referim însă la o arie destul de restrânsă de posibilități. Se poate vorbi de instituții, asociații, fundații care desfășoară activități educative pentru diverse grupe de vârstă doar în orașele mari și, în principal, în București. Tocmai de aceea numărul participanților la aceste tipuri de programe

este foarte mic în raport cu nevoile reale ale copiilor. Din păcate școala, prin intermediul programelor, metodelor și mijloacelor educative folosite nu reușește să fie pe deplin satisfăcătoare decât în foarte puține cazuri. Soluția pe care noi o propunem este folosirea de către cadrele didactice a unor noi metode și spații de lucru.

Educația în muzeu pornește de la potențialul educativ al obiectului de patrimoniu și de la capacitatea sa extraordinară de a stimula deopotrivă sensibilitatea și intelectul. Cursul organizat de Muzeul Național de Artă al României se dorește a fi o modalitate de încurajare a educatorilor în a utiliza o alternativă educațională, contribuind astfel la lărgirea sferei de cunoștințe a elevilor. Pornind de la experiența pe care deja o avem în relația cu școlile și grădinițele cu care lucrăm, educația prin intermediul operei de artă este un exemplu de bună colaborare între școală și muzeu, o relație ce vizează îndeplinirea aceleiași scop educativ. În ultimii câțiva ani s-a conturat astfel tot mai mult rolul muzeelor ca medii în care procesul de învățare este stimulat eficient, facilitând asimilarea de cunoștințe noi și completarea informațiilor primite de către elevi în cadrul școlii prin contactul direct cu obiectele de patrimoniu.

Referitor la stagiul de formare a cadrelor didactice propus de noi, acesta se derulează pe parcursul a 42 de ore de activități teoretice și practice și include cursuri de educație muzeală, educație non-formală, istoria artei și de utilizare a jocului ca instrument educativ. Formatorii sunt specialiști în educație de la MNAR și din alte organizații cu profil formator: Institutul de Științe ale Educației, Asociația CREATIV, Inspectoratul Școlar București. Noțiunile și tehnicile de educație muzeală sunt aplicate în cadrul cursului la patrimoniul MNAR, deși se urmărește formarea unor abilități pe baza cărora cadrele didactice să fie capabile să utilizeze și alte tipuri de muzee

sau de instituții culturale în activitatea lor pedagogică. În urma finalizării stagiului, participanții primesc un număr de 11 credite profesionale transferabile.

Programul a debutat în luna ianuarie a acestui an cu două grupe de învățători din toate sectoarele capitalei, având un număr total de aproximativ 60 de participanți. Cursurile s-au desfășurat în funcție de programul cadrelor didactice, realizându-se astfel o grupă de week-end și una de după amiază, în timpul săptămânii lucrătoare. Prezentările teoretice din cadrul stagiului au inclus etape interactive, în așa fel încât să implice și participarea activă a cadrelor didactice, iar cele practice au avut ca scop familiarizarea participanților cu spațiul muzeal și cu lucrul propriu-zis în muzeu. În acest fel au fost realizate tururi ghidate prin cele trei galerii de artă și două lecții demonstrative cu două clase de elevi fidele programelor educative organizate de noi. De asemenea, cursanților li s-au pus la dispoziție o serie de materiale, printre care și pachete educative realizate de educatorii muzeului pe teme abordate în mod curent la programele noastre educative: *Animale și plante, Obiecte din spațiul cotidian, Artă în bucată, Spațiul public, spațiul privat, Modă și mode*. Deși pe parcurs am întâmpinat și probleme legate de organizare sau de comunicare cu participanții, totuși cadrele didactice au dobândit la terminarea cursului pregătirea necesară pentru a-și susține anumite ore în muzeu, indiferent de materia predată.

Cu toate că o parte dintre învățătorii participanți la acest curs până acum nu au avut ca motivație decât cea de obținere a creditelor profesionale, majoritatea cursanților au dovedit un real interes pentru tipul de abordare pe care noi l-am prezentat, acest lucru reieșind atât din intervențiile acestora avute pe parcursul stagiului, dar mai ales din proiectele finale. Astfel, multe dintre aceste proiecte au fost realizate într-un mod transdisciplinar și creativ, ținând cont în același timp de cerințele

curriculare. Temele predilectate alese în aceste proiecte țin de educația pentru societate sau de interdisciplinaritatea dintre matematică și științe. Nu lipsesc însă și teme specifice limbii române sau de evaluare semestrială. Ceea ce ne dorim este ca acestea să fie și puse în practică în cadrul muzeului de către cât mai multe cadre didactice. Încă din timpul stagiului câteva învățătoare au experimentat lucrul cu clasa în muzeu, căpătând, după spusele lor, o mai mare încredere în propriile abilități profesionale, deoarece responsabilitatea de a-și asuma coordonarea unui program într-un mediu atât de specializat cum este un muzeu este foarte mare, cadrele didactice resimțind inițial lipsa unor studii de profil. Alte consecințe ale lucrului în muzeu au fost rezultatele mai bune obținute din partea elevilor și totodată aprecierea părinților care s-au implicat în organizarea vizitelor.

În ce privește continuarea cursului, acesta se va desfășura timp de doi ani în funcție de cererea venită din partea cadrelor didactice. Dat fiind că acest stagiul se adresează și profesorilor de gimnaziu, sperăm să putem organiza în curând și o astfel de grupă de lucru. Profesorii sunt invitați să participe indiferent de materia pe care o predau. Următoarele grupe, fie de învățători, fie de profesori, vor fi alcătuite la cerere, înscrierile realizându-se fie la sediul muzeului, fie prin Casa Corpului Didactic din București.